

Opinnäytetyö (AMK)

sosionomi

2025

Jasmine Grönman

**Perhekahvila-toimintamallin
kehittäminen päiväkotiin
perheiden hyvinvoinnin
edistämiseksi**

Opinnäytetyö (AMK) | Tiivistelmä

Turun ammattikorkeakoulu

sosionomikoulutus

2025 | 37 sivua, 2 liitesivua

Jasmine Grönman

Perhekahvila-toimintamallin kehittäminen päiväkotiin perheiden hyvinvoinnin edistämiseksi

Tämän kehittämistyön tehtävänä oli kehittää perhekahvila Varsinais-Suomessa sijaitsevaan yksityiseen päiväkotiin, jossa vastaavaa toimintaa ei aikaisemmin ollut järjestetty. Keskeisenä tavoitteena oli tukea alueella asuvien lapsiperheiden hyvinvointia luomalla perhekahvilasta kohtaamispaikka, joka mahdollistaa vertaistuen ja ammattilaisen ohjauksen saamisen. Perhekahvila-toimintamallin kehittämisestä laadittiin prosessikuvaus, joka sisältää tiiviin koonnin toiminnan järjestämisestä. Tämä tuotos toimii hyvä tukena esimerkiksi varhaiskasvattajille, jotka suunnittelevat vastaavanlaista toimintaa.

Kehittämistyössä hyödynnettiin osallistavia kehittämis- ja tutkimusmenetelmiä, kuten ideointipuuta, kokeilevaa toimintaa, dialogista keskustelua ja kyselylomakkeita. Suunnitteluprosessissa huomioitiin alueelliset erityispiirteet ja perheiden tarpeet, jotka kartoitettiin perheitä osallistavien menetelmien avulla. Tietoperustan keskeisiä teemoja ovat varhaiskasvatusta ohjaava lainsäädäntö, kasvatusyhteistyö, perheiden haasteiden huomiointi sekä perheiden osallisuus varhaiskasvatuksessa.

Kehittämistyön raportissa kuvataan kehittämistyön eteneminen ja syntyneen alueellisen toimintamallin sisältö. Lisäksi tarkastellaan perhekahvilaan osallistuneiden perheiden kokemuksia toiminnasta.

Asiasanat:

varhaiskasvatus, perhelähtöisyys, kasvatusyhteistyö, hyvinvointi, tukeminen

Bachelor's Thesis | Abstract

Turku University of Applied Sciences

Degree programme

2025 | 37 pages, 2 attachments

Jasmine Grönman

Developing a family café model for daycare center to promote family well-being

The aim of this development project was to develop a family café in a private early childhood education center located in Southwest Finland, where similar activities had not previously been organized. The primary objective was to promote the well-being of local families with children by creating a low-threshold meeting place that enables peer support and access to professional guidance. A process description of the developed family café model was produced, providing a concise overview of the implementation process. This output serves as a practical tool for early childhood education professionals planning similar initiatives.

Participatory development and research methods were employed throughout the project, including ideatree, experimental activities, dialogical discussions, and questionnaires. The planning process took into account local characteristics and family-specific needs, which were identified through participatory approaches involving families. The theoretical framework focused on legislation guiding early childhood education, collaboration between educators and families, the challenges families face, and the promotion of family participation in early childhood education.

The report presents the development process in detail and outlines the content of the resulting local operational model. Furthermore, it explores the experiences of families who participated in the family café activities.

Keywords:

early childhood education, family-centered approach, collaboration between educators and families, well-being, supporting.

Sisältö

1 Johdanto	6
2 Kehittämistyön lähtökohdat	7
2.1 Toimintaympäristö ja toimijat	7
2.2 Kehittämistyön tausta ja tarve	7
2.3 Kehittämistyön tavoite ja kehittämistehtävä	9
3 Perhelähtöisyys varhaiskasvatuksessa	11
3.1 Lainsäädäntö perhelähtöisen työn perustana	11
3.2 Kasvatusyhteistyö varhaiskasvattajien ja vanhempien välillä	12
3.3 Perheiden haasteiden ja tuen tarpeiden huomioiminen	14
3.4 Perheiden osallisuus varhaiskasvatuksessa	16
3.5 Aikaisempaa tietoa lapsiperheille suunnatusta vertaisryhmätoiminnasta	17
4 Kehittämistyön toteutus	19
4.1 Kehittämistyön prosessimalli ja kehittämismenetelmät	19
4.2 Kehittämistyön eteneminen	21
4.3 Tiedonkeruun tarkastelu ja hyödyntäminen	24
4.4 Prosessikuvaus kehittämistyön tuotoksena	28
5 Arviointi ja pohdinta	29
5.1 Tuotoksen arviointi	29
5.2 Toteutuksen arviointi	30
5.3 Ammatillisen osaamisen kehittyminen	31
Lähteet	33
 Liitteet	
Liite 1. Perhekahvilan palautekysely	36
Liite 2. Palautekysely perhekahvilasta	37

Kuvat

Kuva 1. Palautekyselyn tuloksia kaaviomuodossa	27
--	----

Kuviot

Kuvio 1. Oman kehittämistyön prosessi.	19
Kuvio 2. Kehittämistyön eteneminen ja aikataulu.	24
Kuvio 3. Perhekahvila perheiden palautteiden ja huomioiden muodostaman swot-analyysinä.	27

1 Johdanto

Vanhemmuuden tukeminen on yksi keskeisistä tekijöistä lapsen hyvinvoinnin ja terveen kehityksen turvaamisessa (Rantala & Uotinen 2019, 123.)

Vanhemmuutta muovaavat sekä perheen sisäiset että yhteiskunnalliset tekijät. Perhemyönteiset palvelut ja lähiympäristön kannustavat asenteet voivat vahvistaa vanhempien jaksamista ja sitä kautta vaikuttaa koko perheen hyvinvointiin positiivisesti. (Neitola ym. 2013, 130-131.) Tämän vuoksi on tärkeää, että on matalan kynnyksen tukimuotoja, jotka tavoittavat perheitä arjessa ja mahdollistavat yhteisöllisyyden kokemuksen, vertaistuen saamisen sekä ammattilaisten tarjoaman tuen.

Kehittämistyöni tehtävänä oli perheitä osallistamalla suunnitella ja toteuttaa perhekahvilan kaltaista toimintaa toimeksiantajana toimineeseen yksityiseen päiväkotiin, jossa vastaavaa toimintaa ei aikaisemmin ollut järjestetty. Kehittämistyössä kehitettiin paikalliseen kontekstiin soveltuva perhekahvila-toimintamalli, jonka juuri-idea on lähtöisin organisaatiosta, johon toimeksiantajana toiminut päiväkoti kuuluu. Keskeisenä tavoitteena oli vahvistaa alueen perheiden hyvinvointia ja osallisuutta tarjoamalla matalan kynnyksen kohtaamispaikka, jossa on mahdollisuus saada vertaistukea, ammattilaisen tukea ja osallistua yhteiseen toimintaan. Kehittämistyön tuotoksena syntyi perhekahvilan kehittämisen prosessikuvaus, joka toimii hyvin esimerkiksi vastaavanlaista toimintaa suunnittelevien varhaiskasvattajien tukena.

Teoreettinen tietoperustani keskittyy varhaiskasvatuksen toimintaan, perhelähtöisyyteen, perheiden tukemiseen ja osallisuuteen, ja sisältää myös aikaisempaa tietoa lapsiperheille järjestystä vertaisryhmätoiminnasta.

Tässä raportissa esittelen aiheeseen liittyvän tietoperustan sekä kuvaan kehittämistyöni vaiheet ja kehittämisen seurauksena syntyneen alueellisen toimintamallin. Lisäksi tarkastelen perhekahvilaan osallistuneiden perheiden kokemuksia toiminnasta.

2 Kehittämistyön lähtökohdat

2.1 Toimintaympäristö ja toimijat

Kehittämistyö toteutettiin Varsinais-Suomessa sijaitsevassa yksityisessä päiväkodissa, joka sijaitsee rauhallisella asuinalueella monipuolisen luonnon äärellä. Päiväkodin toiminnassa hyödynnetäänkin paljon luontoa ja ulkoilua, vaikka varsinaisia painotuksia ei kyseisessä yksikössä olekaan. Päiväkoti on iso, joten se koostuu useista lapsiryhmistä, joista osassa järjestetään myös esiopetusta.

Kehittämistyön kohteena ollut perhekahvila suunnattiin toimeksiantajana toimineen päiväkodin lähialueella asuville perheille. Tämän vuoksi suunnitteluprosessissa otettiin huomioon alueelliset erityispiirteet. Alueen perheiden sosioekonominen asema on keskimääräistä korkeampi, ja monikulttuurisuus näkyy alueella melko vähäisesti. Näillä tekijöillä voisi olla vaikutusta perhekahvilan sisältöön, saavutettavuuteen ja osallistumisasteeseen, joten ne pyrittiin huomioimaan tarkoituksenmukaisesti jo toimintamallin suunnitteluvaiheessa ottamalla perheet mahdollisimman hyvin mukaan toiminnan kehittämiseen.

Kehittämistyön yhteyshenkilönä toimeksiantajana toimineen päiväkodin suunnalta toimi kyseisen päiväkodin johtaja. Kehittämistyöryhmä koostui opinnäytetyöntekijästä, päiväkodin johtajasta ja apulaisjohtajasta sekä niiden perheiden lapsista ja vanhemmista, jotka prosessin aikana osallistuivat toiminnan suunnitteluun ja arviointiin.

2.2 Kehittämistyön tausta ja tarve

Perhekahvilan perustaminen vastaa keskeisiin tarpeisiin, jotka liittyvät vanhempien tukemiseen ja perhelähtöisyyden sekä yhteisöllisyyden

vahvistamiseen varhaiskasvatuksessa. Monilla perheillä voi erityisesti pikkulapsiarjessa olla haasteita löytää riittäviä tukiverkostoja tai aikaa vuorovaikutukseen muiden samassa tilanteessa olevien vanhempien kanssa. Perhekahvilan avulla voidaan luoda kohtaamispaikka, jossa samalla alueella asuvat perheet voivat kokoontua turvallisessa ja kannustavassa ympäristössä, tarjoten samalla mahdollisuuden sekä vertaistukeen että yhteisöllisyyden vahvistamiseen. Varhaiskasvatus on lastensuojelulain (417/2007) mukaan myös keskeinen toimija lastensuojelun ennaltaehkäisevässä työssä. Voisikin siis ajatella, että myös perhekahvila on osa tätä ennaltaehkäisevää työtä, sillä perhekahvilan avulla pyritään tukemaan vanhempien hyvinvointia tarjoamalla kohtaamispaikka, josta saa vertaistukea ja tarvittaessa myös ammattilaisten ohjausta.

Varhaiskasvatuksen näkökulmasta perhekahvilan voidaan odottaa edistävän varhaista vuorovaikutusta sekä tiivistä yhteistyötä lasten vanhempien ja kasvattajien välillä, mikä tukee lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia, oppimista ja kasvua. Perhekahvilan tukiessa vanhempien hyvinvointia mm. vertaistuen ja tiedonsaannin avulla, ovat vaikutukset yhteydessä lasten hyvinvointiin ja kehitykseen. Lisäksi myös varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus 2022) korostetaan yhteistyön merkitystä vanhempien kanssa, ja perhekahvila tarjoaakin tähän konkreettisen toimintaympäristön. Se mahdollistaa myös varhaiskasvatuksen ammattilaisille luontevan kanavan kommunikoida perheiden kanssa ja tarjota tukea lapsen kasvatukseen ja kehitykseen liittyvissä kysymyksissä.

Toimeksiantajalle perhekahvila toimii ensisijaisesti keinona edistää yhteistyötä asiakasperheiden kanssa sekä tapana vahvistaa alueella asuvien perheiden hyvinvointia ja osallisuutta. Perhekahvila on avoimen varhaiskasvatuksen toimintaa, joten se on avoin myös muille kuin päiväkodin asiakasperheille. Näin ollen perhekahvila toimii toimeksiantajalle myös markkinoinnin välineenä.

Kehittämistyö soveltui hyvin varhaiskasvatukseen suuntautuvan sosionomin toteuttavaksi, koska perhekahvilatoiminta tavoitteineen ovat linjassa varhaiskasvatuksen sosionomin erityisosaamisen kanssa. Erityisosaamista

voidaan kuvata varhaiskasvatuksen sosionomin kompetenssien avulla. Kompetensseja on yhteensä kuusi: eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen, verkosto- ja palvelujärjestelmäosaaminen, kriittinen ja osallisuutta edistävä yhteiskuntaosaaminen, tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen sekä työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjyysosaaminen varhaiskasvatuksessa. Näiden kompetenssien sisällöt avaavat laajemmin sitä, mistä varhaiskasvatuksen sosionomin osaaminen koostuu. (SOAMK 2023.)

Varhaiskasvatuksen sosionomilla on tutkinnon suorittamisen jälkeen laaja erityisosaaminen, joka painottuu eettisiin arvoihin, lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen tukemiseen sekä perheiden moninaisuuden ja vanhemmuuden tukemisen merkityksen ymmärtämiseen (SOAMK 2023.) Perhelähtöisen työn kannalta sosiaalipedagoginen osaaminen, erityisesti sosiaalipedagoginen työote on varhaiskasvatuksen sosionomin keskeisintä ydinosaamista. Se muodostaa erittäin tukevan pohjan kasvattajan ja lapsen väliselle vuorovaikutukselle, jossa lapsi huomioidaan sekä yksilönä että osana yhteisöä. Sosiaalipedagogisen työtteen hyödyntäminen vahvistaa yhteistyötä myös vanhempien kanssa. (Nivala & Ryyänen 2019, 202.) Lisäksi sosionomi työskentelee moniammatillisessa ja -alaisessa yhteistyössä edistäen varhaista tukea sekä syrjäytymisen ehkäisyä. Sosionomin osaaminen kattaa myös yhteiskunnallisten ilmiöiden ymmärtämisen, ja yhtenä tehtävänä on myös vaikuttaa kasvatuksen toimintakulttuurin kehittämiseen tukien samalla lapsen ja perheen osallisuutta. (SOAMK 2023).

2.3 Kehittämistyön tavoite ja kehittämistehtävä

Kehittämistehtävänä oli perheitä osallistaen suunnitella ja järjestää yksikköön perhekahvilan kaltaista toimintaa. Organisaatiossa on jo aiemmin ollut perhekahviloita organisaation muiden päiväkotien järjestämänä.

Toimeksiantajana toimineen päiväkodin johtaja halusi kuitenkin omaan päiväkotiinsa perheitä osallistaen suunnitellun, alueelliset piirteet huomioivan perhekahvilan, minkä vuoksi lähdettiin kehittämään alueellista toimintamallia. Kehittämisen myötä syntyneestä alueellisesta toimintamallista luotiin

prosessikuvaus, joka sisältää tiiviin koonnin perhekahvilan järjestämisestä ja esiin nousseista perheiden tarpeista.

Perhekahvilan perustamisen keskeisenä tavoitteena oli edistää alueella asuvien perheiden hyvinvointia luomalla matalan kynnyksen kohtaamispaikka, jossa vanhemmilla on mahdollisuus vertaistukeen, yhteiseen toimintaan lasten kanssa sekä varhaiskasvatuksen ammattilaisen tarjoamaan ohjaukseen.

Kehittämistyön seurauksena syntyneen toimintamallin prosessikuvaus puolestaan selkeyttää, miten toiminta eteni suunnittelusta toteutuksen arviointiin, ja lisäksi mahdollisti sen, että toiminnan onnistumista voitiin arvioida tarkasti. Tuotoksen avulla voidaan myös jatkossa huomioida perheiden tarpeet ja toiminnan mahdolliset kehityskohteet, jolloin toimintaa voidaan kehittää tehokkaasti. Lisäksi toimintamallin kehittämisprosessin kuvaus tarjoaa tukea muille varhaiskasvattajille, jotka suunnittelevat vastaavanlaista toimintaa.

3 Perhelähtöisyys varhaiskasvatuksessa

3.1 Lainsäädäntö perhelähtöisen työn perustana

Varhaiskasvatuksen toimintaa ohjaa vahvasti lainsäädäntö, joten se toimii myös perhelähtöisen työn perustana. Keskeisin toimintaa ohjaava laki on varhaiskasvatuslaki, joka määrittelee lapsen oikeuden saada varhaiskasvatusta ja asettaa myös säännöt siitä, miten varhaiskasvatusta tulee järjestää ja tuottaa kunnallisesti tai yksityisesti, jotta palvelut ovat laadukkaita ja saavutettavia. Lain mukaan yksi perhelähtöisen työn kannalta merkittävimmistä varhaiskasvatuksen tavoitteista on tehdä tiivistä yhteistyötä lapsen ja huoltajien kanssa, jotta lapsen kehitys ja hyvinvointi voidaan turvata parhaalla mahdollisella tavalla. Samalla on tarkoitus tukea huoltajia kasvatustyössä tarjoten heille tukea ja täydentäen kotona tapahtuvaa kasvatusta. Tämä yhteistyö auttaa luomaan lapselle turvallisen ja tasapainoisen kasvuympäristön. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018.)

Varhaiskasvatuslain lisäksi perhelähtöisyyttä ohjaa myös lastensuojelulaki, jonka tavoitteena on varmistaa, että lapsella on mahdollisuus kasvaa turvallisessa, lapsen tasapainoista ja monipuolista kehitystä tukevassa ympäristössä. Lisäksi laki turvaa lapsen oikeuden saada erityistä suojelua tilanteen niin vaatiessa. Lain mukaan varhaiskasvatus on keskeinen toimija osana ennaltaehkäisevää lastensuojelua. Ennaltaehkäisevän lastensuojelun tavoitteena on vahvistaa lastensuojeluasiakkuuden ulkopuolella olevien lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia tarjoten samalla tukea vanhemmille kasvatukseen ja arkeen liittyvissä haasteissa. (Lastensuojelulaki 417/2007.)

Käytännössä tämä ennaltaehkäisevä lastensuojelullinen työ - kasvun, kehityksen sekä hyvinvoinnin tukeminen - näkyy varhaiskasvatuksessa ensisijaisesti kaikille lapsille ja perheille suunnatun kasvatuksellisen tuen kautta. Tukea voidaan tarjota myös erityistä tukea tarvitseville lapsille ilman, että heitä

erikseen määritellään tukitoimenpiteiden kohteiksi. Tämä tukeminen tapahtuu osana tavallista arkea, jossa lapselle annetaan positiivista huomiota ja apua ilman, että tilannetta välttämättä tarvitsee edes määritellä varhaiseksi puuttumiseksi. (Nivala & Ryyänen 2019, luku 8.)

3.2 Kasvatusyhteistyö varhaiskasvattajien ja vanhempien välillä

Varhaiskasvattajien tekemä yhteistyö lasten huoltajien kanssa on keskeinen osa varhaiskasvatusta. Sen tavoitteena on varmistaa, että huoltajat ja varhaiskasvatuksen työntekijät sitoutuvat yhdessä tukemaan lasten turvallista kasvua, kehitystä ja oppimista (Opetushallitus 2022, 37.) Käytännössä kasvatusyhteistyö tarkoittaa, että vanhemmat ja varhaiskasvattajat jakavat yhdessä vastuun lapsen kasvusta ja hyvinvoinnista. Molemmat osapuolet tuovat yhteistyöhön oman asiantuntemuksensa. (Kaskela & Kekkonen 2006, 20-21.) Yhteistyö vanhempien kanssa mahdollistaa sen, että lapsen yksilölliset tarpeet osataan varhaiskasvattajien toimesta ottaa huomioon ja pystytään tukemaan lasta kokonaisvaltaisesti. (Ahonen 2023, 277.)

Kasvatusyhteistyö varhaiskasvatuksessa perustuu varhaiskasvattajien ja huoltajien väliseen vuorovaikutukseen, jossa molemmat osapuolet ovat tasavertaisia. Yhteistyön lähtökohtina on molemminpuolinen kuunteleminen ja kuulluksi tuleminen, kunnioitus, luottamus sekä avoimuus (Kaskela & Kekkonen 2006, 5). Yhteistyön rakentaminen ja erityisesti siihen liittyvä aloitteellisuus ovat kuitenkin varhaiskasvattajien vastuulla. Esimerkiksi lasten yksilölliset tarpeet sekä vanhemmuuteen liittyvät kysymykset on varhaiskasvattajien toimesta otettava huomioon (Opetushallitus 2022, 37.) Luottamuksen rakentamisen kannalta mm. ensitapaamiset ovat erityisen tärkeitä hetkiä, sillä ne luovat perustan tulevaisuuden avoimelle ja tehokkaalle yhteistyölle. (Kaskela & Kekkonen 2006, 13.)

Myös perheiden moninaisuuden huomioiminen on nykyajan varhaiskasvatuksessa tärkeä osa perhelähtöisyyttä ja onnistunutta kasvatusyhteistyötä (Opetushallitus 2022, 37.) Yhä useammin kohdataan

perheitä, joiden taustat ja elämäntilanteet vaihtelevat laajasti. Tämä edellyttää kasvattajilta kulttuurista sensitiivisyyttä ja kykyä sopeuttaa toimintatapoja erilaisiin tarpeisiin. Esimerkiksi monikulttuuristen perheiden kanssa on tärkeää käydä keskustelua vanhemmuuteen ja kasvatukseen liittyvistä näkemyksistä molempien kulttuurien arvoja kunnioittaen. Yhteisenä tavoitteena tulisi olla lapsen etu. On tärkeää välttää vastakkainasettelua ja pyrkiä vuorovaikutukseen, jossa molemmat osapuolet kokevat olevansa samalla puolella. Monesti kyse on kompromissien löytämisestä, mikä vaatii jälleen kasvattajalta ymmärrystä ja perheen arvojen kunnioitusta. Tilanteissa, joissa kasvatuskäytännöt ovat hyvin erilaisia, varhaiskasvatusyhteisön on tärkeää pohtia yhdessä, miten toimitaan lapsen ja perheen kannalta parhaalla mahdollisella tavalla. (Halme & Vataja 2011, 73-76.)

Bronfenbrennerin ekologinen teoria tukee ajatusta siitä, että kasvatusyhteistyö on merkityksellistä lapsen kehitykselle ja kasvulle, sillä teorian mukaan lapsen kehitys rakentuu vuorovaikutuksesta ympäristön kanssa. Lapsi on aktiivinen toimija, joka on vuorovaikutuksessa lähimpien kehitysympäristöjensä, kuten perheen, varhaiskasvatusyhteisön, isovanhempien ja naapuruston kanssa. Lapsen perhe tuo näihin teorian lähitasoihin eli mikrosysteemeihin mukanaan mm. omat arvonsa ja kulttuurisen taustansa. Samalla varhaiskasvatuksen henkilöstö tuo lähiympäristöön oman ammatillisen osaamisensa ja kulttuuritaustansa. Näiden kahden tärkeän kehitysympäristön, perheen ja varhaiskasvatuksen, vaikutus on vuorovaikutteinen: perheen arvot ja toimintatavat heijastuvat lapsen käytökseen varhaiskasvatuksessa, ja vastaavasti varhaiskasvatuksessa opitut asiat vaikuttavat lapsen käyttäytymiseen kotona. Teorian mukaan lapsen kehitystä tukee se, että lapsen yksilölliset tarpeet ja lähtökohdat tunnistetaan varhaiskasvatuksessa. Kun lapsen lähitasojen ympäristö on tasapainossa ja tukee kehitystä kokonaisvaltaisesti, sillä on myönteinen vaikutus lapsen kasvuun ja oppimiseen. (Venninen ym. 2011, 5-6.)

Myös sosiaalipedagogiikka toimii arvokkaana viitekehyksenä kasvatusyhteistyön ymmärtämiseen ja kehittämiseen, sillä se tarkastelee kasvua ja kasvatusta kokonaisvaltaisesti yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan

tasoilla. Sosiaalipedagoginen toiminta ja tutkimus keskittyvät yksilön kasvun tukemiseen niin, että jokainen kohdataan aidossa vuoropuhelussa tukien kykyjen esiin pääsemistä ja kehittymistä. Painotuksena on tukea yksilöllistä kasvua ja vahvistaa toimijuutta - lähtökohtana ajatus siitä, että yksilön kehitys tapahtuu aina osana yhteisöjä ja yhteisöllisiä rakenteita. Tämän vuoksi sosiaalipedagogiikassa tuetaan osallisuutta yhteisöihin, yhteiseloä sekä rakentavaa vuorovaikutusta muiden ihmisten kanssa. Kasvatusta puolestaan tarkastellaan suhteessa ympäröivään yhteiskuntaan, joka vaikuttaa siihen, millaisia mahdollisuuksia kasvulle on ja mitä rajoituksia siihen liittyy. (Nivala & Ryyänen 2019, loppu-luku)

Sosiaalipedagogiikan tavoitteena on vahvistaa ihmisen yhteyttä yhteiskuntaan ja roolia aktiivisena kansalaisena. Tuetaan siis yksilön osallisuutta, toimintamahdollisuuksia sekä kykyä arvioida yhteiskuntaa kriittisesti. Kaikilla tasoilla sosiaalipedagogiikka pyrkii edistämään ihmisten hyvinvointia ja huomioi myös luonnon ja muiden elollisten hyvinvoinnin tarpeet. Lisäksi sen tavoitteena on myös ehkäistä ja lievittää erilaisia pahoinvoinnin ja huono-osaisuuden muotoja. (Nivala & Ryyänen 2019, loppu-luku)

3.3 Perheiden haasteiden ja tuen tarpeiden huomioiminen

Perheiden arjessa ilmenee monesti useita erilaisia kriisiksi luonnehdittavia tapahtumia, joista selviytyminen voi olla haastavaa ja voimavaroja kuluttavaa. Perheen kriisit voivat koostua karkeasti ryhmiteltynä kehityskriiseistä, elämänkriiseistä ja äkillisistä kriiseistä. Kehityskriisit, kuten avioituminen, lapsen syntymä ja eläkkeelle jääminen, ovat luonnollisia elämänvaiheisiin liittyviä muutoksia, jotka pakottavat mukauttamaan arkirutiineja uusiin tilanteisiin. Sen sijaan elämänkriisit, kuten vakava sairaus, koulukiusaaminen ja työttömyys, ovat pitkäkestoisempia, kuormittavia tilanteita, joita perhe voi kohdata. Näiden kriisien vaikutukset ulottuvat usein koko perheeseen ja myös laajempaan lähipiiriin, kuten sukulaisiin ja ystäviin. Äkilliset kriisit taas ovat käytännössä täysin ennakoimattomia ja voimakkaita tapahtumia, jotka voivat aiheuttaa merkittävää psyykkistä kuormitusta. Tällaisia tilanteita voivat olla esimerkiksi

luonnonkatastrofit, vakava liikenneonnettomuus, tulipalo, läheisen itsemurha tai äkillinen kuolema. Näitä kutsutaan myös traumatisoiviksi kriiseiksi, koska ne voivat jättää syviä vaikutuksia ihmisen mieleen. (Hyppönen ym. 2014, 117-118.)

FinLapset-kyselytutkimuksessa (2018) kartoitettiin pienten lasten ja heidän perheidensä hyvinvointia. Tilastoraportin mukaan monet lapset ja perheet kohtaavatkin arjessaan kuormittavia haasteita. Esimerkiksi joka kolmas lapsi oli kokenut kiusaamista. Nelivuotiaiden lasten vanhemmista valtaosa oli tyytyväisiä vanhemmuuteensa ja perheensä arkeen, mutta osalla oli kuitenkin vaikeuksia. Kolmasosa vanhemmista koki, että työ kuormittaa kotielämää ja jopa viidenneksellä oli jonkinlaisia masennusoireita. Myös taloudellisia vaikeuksia esiintyi kyselytutkimukseen vastanneista seitsemäsosalla. Tutkimuksen mukaan jaksamiseen liittyvät haasteet olivat yleisempiä yksinhuoltajaperheissä, mistä voidaan tehdä johtopäätös, että yksinhuoltajuus itsessään on yksi lapsiperheiden mahdollisista haasteista. Huolestuttavana seikkana on, että erityisesti vanhemmat, jotka kokivat masennusta, yksinäisyyttä tai muita jaksamisen haasteita, jättivät usein pyytämättä tarvitsemaansa apua. (THL 2024.)

Vanhemmuutta tukevat lähiympäristön kannustavat asenteet ja perhekeskeisesti järjestetyt palvelut. Myös yhteiskunnan ylemmillä tasoilla on merkittävä rooli: perhemyönteiset säädökset, palvelujärjestelmä sekä työelämän joustavuus vaikuttavat vanhemmuuden onnistumiseen ja lasten kasvatukseen. Vanhemmuudessa ilmeneviä haasteita ei tulisi nähdä epäonnistumisina, vaan mahdollisuutena yhteistyöhön. Tukemalla vanhempia rakentavalla ja yhteisvastuullisella asenteella voidaan auttaa perheitä selviytymään haastavistakin tilanteista. Vaikka vanhemmilla onkin ensisijainen vastuu lapsen kasvatuksesta, muuttuvat perhe-elämän tilanteet voivat joskus tuoda esiin yllättävän tarpeen tuelle ja yhteistyölle myös kokeneilla ja vastuunsa hyvin kantavilla vanhemmilla. (Neitola 2013, 130-131.)

Koko perheen tukeminen on keskeistä lapsen terveen kasvun ja kehityksen kannalta. Alueellinen eriarvoisuus tekee yhdenvertaisesta tuen saannista haasteellista, eikä apu tavoita kaikkia perheitä riittävästi. Varhaiskasvatuksella

onkin merkittävä rooli perheiden kokonaisvaltaisessa tukemisessa. Pelkästään jo toimiva yhteistyö vanhempien kanssa edistää perheen arjen hallintaa.

(Rantala & Uotinen 2019, 123.) Perheen tuen tarpeiden ylittäessä varhaiskasvatuksen tarjoamat tukimahdollisuudet, osaa varhaiskasvatuksessa esimerkiksi sosionomi auttaa ohjaamaan perhettä ottamaan yhteyttä sopivaan tahoon. (Hämeen-Anttila 2016, 15.)

3.4 Perheiden osallisuus varhaiskasvatuksessa

Osallisuus on ihmisen henkilökohtainen kokemus siitä, että voi vaikuttaa omaan elämään ja ympäristöön. Lisäksi se sisältää tunteen aidosta kuulluksi tulemisesta sekä kuulumisesta johonkin. Osallisuuden toteutuminen edellyttää vuorovaikutusta ja yhteistyötä yksilön ja yhteisön välillä, minkä vuoksi osallisuuden nähdäänkin varhaiskasvatuksessa olevan liitoksissa kasvatusyhteistyöhön. (Heinonen ym. 2016, 229.)

Pääkaupunkiseudulla on aiemmin toteutettu tutkimusta liittyen vanhempien osallisuuteen varhaiskasvatuksessa. Tutkimuksen mukaan vanhempien osallisuuden haasteet liittyivät kasvatustyön reunaehtoihin, kasvattajien näkemyksiin, vanhempien asenteisiin sekä vanhempien ja kasvattajien väliseen vuorovaikutukseen. Lähes puolet haasteista liittyivät tutkimukseen osallistuneiden mielestä vanhempien näkemyksiin. Vanhemmilla oli puutteellista tietoa päiväkodin toiminnasta ja vanhemmat kokivat näkemyksien puheeksiottaminen haastavana. Lisäksi tutkimuksessa korostuu vanhempien jaksamisen rajallisuus, osallisuutta edistävien toimintatapojen puuttuminen sekä kasvattajien ja vanhempien väliseen tiedonkulkuun liittyvät haasteet. (Venninen ym. 2011, 37.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan varhaiskasvatuksen piirissä olevan lapsen vanhemmille on järjestettävä mahdollisuus osallistua päiväkodin toiminnan suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen (Opetushallitus 2022, 38.) Osallisuuden perustana on varhaiskasvatuksessa vanhempien ja kasvattajien välinen yhteistyö sekä toimintakulttuuri, joka kutsuu vanhemmat mukaan

päiväkodin arkeen ja saa heidät tuntemaan itsensä tervetulleiksi. Vanhemmille on tärkeää välittää tunne, että heidän osallistumisensa on arvostettua ja merkityksellistä. (Heinonen ym. 2016, 229.) Keskeistä osallisuuden toteutumisen kannalta on myös se, miten vanhempien näkemykset huomioidaan varhaiskasvatuksen toiminnassa ja millä tavoin heitä pidetään ajan tasalla lapsen asioista. (Kaskela & Kekkonen 2006, 25-26.) Perheiden osallisuuden vahvistaminen edellyttääkin siis ensisijaisesti heidän kohtaamistaan dialogisen keskustelun periaatteita noudattaen. (Nivala & Ryyänen 2024, 273.)

3.5 Aikaisempaa tietoa lapsiperheille suunnatusta vertaisryhmätoiminnasta

Reetta Korpi on vuonna 2014 opinnäytetyöhönsä liittyen haastatellut Mannerheimin lastensuojeluliiton perhekahvilan kävijöitä sekä yhtä omatoimista äitiryhmää. Korpi tarkasteli, minkälaisia kokemuksia pienten lasten äideillä on vertaistuesta. Haastatteluiden perusteella keskeisimmiksi toimintaan osallistumisen perusteiksi nousivat vertaistuki ja toiminnasta saadut sosiaaliset kontaktit niin äidille kuin lapselle. Vertaistukeen liittyen äidit kokivat tärkeänä sen, että muiden äitien kanssa pystyy keskustelemaan tavallisista lapsiperheen arkeen kuuluvista asioista ja toisaalta jakamaan myös vaikeitakin asioita. (Korpi 2014, 36-43.)

Mannerheimin lastensuojeluliitto järjestää edelleen perhekahviloita ympäri Suomen ja järjestö on itsekin toteuttanut perhekahviloissaan käyneille perheille palautekyselyitä vuosittain. Vuonna 2024 toteutettuun kyselyyn vastanneista vanhemmista yli 70% koki, että perhekahvilassa käymisellä on positiivinen vaikutus arjessa jaksamiseen, ja yli 80% toi esiin vaikutukset mielialan vahvistumiseen. Vastauksista käy myös ilmi, miten perhekahvilassa käyminen on vähentänyt yksinäisyyttä ja mahdollistanut uusia ystävyys-suhteita. Iso osa vanhemmista koki lisäksi saaneensa huomattavasti vertaistukea erilaisiin lapsiperheiden tilanteisiin ja vanhemmuuteen liittyen. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2024, 18-20.)

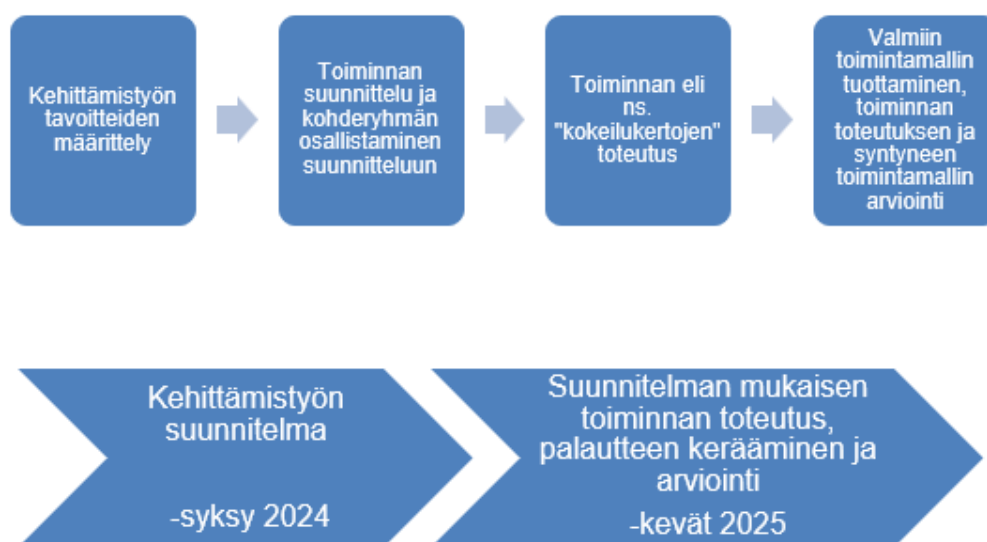
Ari Haaranen väitöstutkimus (2012) puolestaan tarkasteli alle kouluikäisten lasten vanhempien vertaisryhmätoimintaan liittyviä kokemuksia. Tulokset osoittivat, että ryhmät vaikuttivat myönteisesti vanhempien kokemuksiin omasta vanhemmuudestaan. Vanhemmat kokivat saaneensa ryhmistä uusia ystävyys-suhteita, seuraa ja tietoa. Lapset puolestaan oppivat sosiaalisia taitoja toimiessaan ikätovereiden kanssa. Vertaistuen koettiin mm. lisäävän onnistumisen kokemuksia ja auttavan vanhempana jaksamisessa. (Haaranen 2012, 63-65.)

4 Kehittämistyön toteutus

4.1 Kehittämistyön prosessimalli ja kehittämismenetelmät

Kehittämistyöni muodostaa vaiheittain etenevän prosessin, joka alkoi tarkalla suunnittelulla ja tavoitteiden asettamisella, siirtyi valmiin suunnitelman jälkeen toteutusvaiheeseen ja sitten prosessin päättämisen kautta sen arviointiin.

Tällaista vaiheittain etenevää kehittämistyön prosessia voidaan kuvata selkeästi lineaarisen mallin avulla (Salonen 2013, 14-15). Alla olevassa kuviossa (kuvio 1) kuvaan oman kehittämistyöni vaiheet Salosen (2013,15) esittämän lineaarisen mallin mukaisesti.

Kuvio 1. Oman kehittämistyön prosessi.

Kehittämistyötä suunniteltaessa keskeisiksi kehittämismenetelmiksi valikoituivat ideointipuu, aivoriihi, kokeileva toiminta sekä dialoginen keskustelu.

Toteutusvaiheessa mukaan tuli myös tutkimusmenetelmiin lukeutuva kysely osana tiedonkeruuta. Menetelmät valikoitiin niin, että ne osallistavat vanhempia mahdollisimman hyvin perhekahvilan kehittämistyössä.

Perhekahvilan suunnitteluvaiheessa hyödynsin ideointipuu-menetelmää, joka on visuaalinen ja osallistava tapa kartoittaa kohderyhmän tarpeita ja toiveita. Sen avulla voidaan suhteellisen helposti kerätä kohderyhmän ajatuksia ja se tarjoaa myös vaikuttamismahdollisuuden matalalla kynnyksellä (Innokylä, n.d.) Soveltamassani versiossa ideointipuu asetettiin viikon ajaksi iltapäivisin päiväkodin ulkovaraston edustalle, jotta ideointiin osallistuminen olisi mahdollisimman helppoa ja vaivatonta lasten kotiin hakemisen yhteydessä. Pyysin päiväkodin asiakasperheiden vanhempia jakamaan askartelemani ideointipuun omenoihin ajatuksensa siitä, millaisia teemoja toiminnassa olisi hyvä käsitellä sekä millaisen oheistoiminnan he kokisivat mielekkääksi. Tällä toteutustavalla myös vastausten anonymiteetti säilyy. Ideointipuu toteutettiin tässä vaiheessa vain päiväkodin varsinaisten asiakasperheiden vanhemmille, koska he kuuluivat ensisijaiseen kohderyhmään, olivat todennäköisimpiä toimintaan osallistujia sekä helposti tavoitettavissa ja osallistettavissa suunnitteluun. Päiväkodin ulkopuolisille perheille suunnitteluun osallistuminen mahdollistettiin prosessin myöhemmässä vaiheessa.

Ideointipuu valikoitui suunnitteluvaiheen kehittämismenetelmäksi, koska ajattelin, että sen avulla saadaan koottua anonyymisti ideat yhteen paikkaan niin, että osallistajat näkevät toistensa vastaukset. Menetelmä vaikutti myös tavanomaisia kyselylomakkeita houkuttelevammalta keinolta osallistaa vanhempia toiminnan suunnitteluun. Lopulta varsinaiseen ideointipuuhun ei kuitenkaan tullut vastauksia, joten vanhemmat saivat kertoa avoimesti ajatuksia ja toiveita myös päiväkodin viestintäjärjestelmän kautta.

Dialoginen keskustelu kehittämisen välineenä tukee osallistujien osaamisen, motivaation ja luovuuden hyödyntämistä. Menetelmä perustuu avoimeen ja rehelliseen vuoropuheluun, jossa tavoitteena on rakentaa yhteistä ymmärrystä. On tärkeää tunnistaa, että jokaisella on oma näkökulmansa, eikä kenenkään näkemys yksin edusta koko totuutta. Dialogissa kaikkien ajatukset saavat tilaa, ja niitä tarkastellaan yhdessä tasavertaisesti. (Salonen ym. 2017, 61.)

Perhekahvilaan osallistuneiden perheiden kanssa käytiinkin muun toiminnan ohessa dialogista keskustelua siitä, miten toimintaa voisi lähteä kehittämään eteenpäin. Toimeksiantajan ajatus oli, että perhekahvilan toiminta jatkuu

opinnäytetyöprosessin päättymisenkin jälkeen, joten palautteen kerääminen ja osallistuvien perheiden osallistaminen toiminnan jatkon suunnitteluun myös dialogisen keskustelun kautta oli tärkeää.

Alkuperäisen suunnitelman mukaan toteutus- ja arviointivaiheissa oli dialogisen keskustelun ja kokeilevan toiminnan rinnalla tarkoitus käyttää aivorihi-menetelmää vanhempien osallistamiseksi perhekahvilan kehittämiseen. Aivorihi on ryhmätyöskentelyyn perustuva kehittämismenetelmä, jonka tavoitteena on tuottaa kattava määrä ideoita vapaassa ja arvostelemattomassa ilmapiirissä. Menetelmässä edetään aiheen esittelystä ideointiin, jonka jälkeen ideoita kehitetään ja arvioidaan yhdessä. Tavoitteena on löytää toteuttamiskelpoisia ratkaisuja. (Ojasalo ym. 2014, 44;160-161.)

Ajattelin aivorihi-menetelmän toimivan hyvänä ja vuorovaikutteisena keinona kerätä vanhemmilta ideoita perhekahvilatoimintaan, mutta toteutusvaiheessa huomasin, että ryhmämuotoisen ideoinnin järjestäminen aivorihiin muodossa olisi ollut perhekahvilan luonteen vuoksi haastavaa, kun perheet tulivat paikalle liukuvalla aikataululla ja keskittyivät lasten leikkeihin ja toisiinsa tutustumiseen, mikä toki oli toiminnan tavoitteenakin.

Kysely on tutkimuksellinen tiedonkeruumenetelmä, jonka avulla pyritään tuottamaan kehittämisen kannatla olennaista tietoa (Salonen ym. 2017, 35.) Aivorihiin toteutuksessa ilmenneiden haasteiden vuoksi otin tilalle paperiset palautekyselylomakkeet, joiden avulla osallistujilta saatiin kerättyä kehittämistyön kannalta oleellista tietoa joustavasti ja yksilöllisesti ilman, että se vaikuttaisi suuresti perhekahvilan toimintaan osallistumiseen.

4.2 Kehittämistyön eteneminen

Kehittämistyö eteni lähes täysin suunnitelman mukaisesti ajoittuen syksystä 2024 toukokuuhun 2025. Muutoksia tuli vain kehittämismenetelmiin. Syyskuussa 2024 alkoi kehittämistyön aiheen ja mahdollisen toimeksiantajan pohdinta ja kontaktointi. Olin jo jonkin aikaa ollut töissä päiväkodissa, joten kysyin päiväkodin johtajalta mahdollisuudesta kehittämistyön toteuttamiseen.

Päiväkotiin oli suunnitelmissa perustaa perhekahvila, joten päiväkodin johtajalta nousikin aiheitoiveeksi perhekahvilan alueellisen toimintamallin suunnittelu ja kehittäminen.

Aiheen ja toimeksiantajan varmistumisen jälkeen alkoi kehittämistyön suunnittelu, joka sisälsi mm. alustavan tietoperustan kokoamisen sekä kehittämismenetelmien ja aikataulutuksen määrittämisen. Toimeksiantajan edustajana toimivan päiväkodin johtajan kanssa käytiin keskustelua erilaisista vaihtoehtoista perhekahvilan toteuttamiselle, ja myös alustavaa sisältöä pohdittiin. Kehittämistyön suunnitelman valmistumisen ja hyväksymisen jälkeen allekirjoitettiin virallinen toimeksiantosopimus ja organisaation vaatima lupa opinnäytetyön tekemiseen loppusyksystä 2024. Samaan aikaan askartelin myös ideointipuun pohjan sekä muut siihen liittyvät materiaalit.

Tammikuun alussa 2025 käynnistyi vanhempien osallistaminen perhekahvilan suunnitteluun, kun informoin asiakasperheitä perhekahvilasta ja keräsin vanhemmilta toiveita ja ajatuksia perhekahvilaan liittyen ideointipuun avulla. Vastausten puutteen vuoksi jouduin kuitenkin muuttamaan alkuperäistä suunnitelmaa. Tueksi oli otettava päiväkodin viestintäjärjestelmä, jotta saatiin perheet osallistumaan vielä matalammalla kynnyksellä. Viestintäjärjestelmän kautta saapuneiden vastausten avulla suunnittelin ensimmäisen perhekahvilakerran sisältöä.

Perhekahvilan lopullisen aikataulun ja ohjelmarungon valmistumisen jälkeen päiväkodin johtaja välitti pyynnön mainosten tekemisestä organisaation mainonnasta vastaavalle tiimille. Mainos kummastakin perhekahvilan kokeilukerrasta sai näkyvyyttä organisaation järjestämän sosiaalisen median mainonnan kautta ja lisäksi tein päivitykset perhekahvilakerroista päiväkodin instagram-tilille. Myös paperiset mainokset laitettiin esille päiväkodin jokaiseen ulko-oveen perheiden nähtäville. Laajalla mainonnalla pyrittiin saavuttamaan mahdollisimman suuri osa alueen lapsiperheistä.

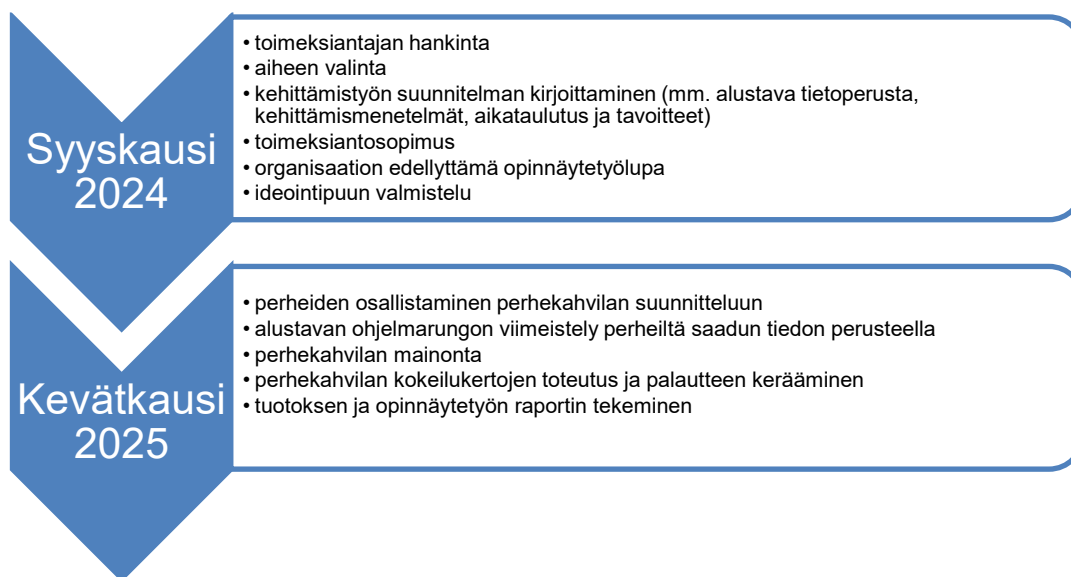
Ensimmäinen perhekahvilan kokeilukerta järjestettiin päiväkodin tiloissa arki-iltapäivänä tammikuun lopussa ja se oli kestoltaan 1,5 tuntia. Työntekijöistä paikalla oli minun lisäksi päiväkodin apulaisjohtaja. Perheitä tapaamisessa oli

yhteensä 11. Perheet saapuivat kaikki ensimmäisen puolen tunnin sisällä ja viihtyivät perhekahvilan sulkeutumiseen saakka. Tällä kerralla ei ollut varsinaista oheistoimintaa, vaan ajatus oli, että perheet saavat rauhassa kahvitella ja tutustua toisiinsa lasten leikkien lomassa. Viestintäjärjestelmän kautta saamieni toiveiden perusteella olin kuitenkin lainannut kirjastosta eri ikäisille lapsille soveltuvia ystävyys- ja kaveritaitoteemaisia kirjoja, joihin kahvilassa oli mahdollisuus tutustua. Paikalle saapuneet perheet pääsivät myös antamaan anonyymisti palautetta sekä jakamaan ajatuksia ja toiveita liittyen perhekahvilan tulevaisuuteen.

Toinen perhekahvilan kokeilukerta oli suunnitellun kaavan mukaisesti helmikuun viimeisellä viikolla ensimmäistä kertaa vastaavana arki-iltapäivänä. Aukioloaika oli sama, joten kesto oli jälleen 1,5 tuntia. Paikalla oli kolme työntekijää: minä, päiväkodin johtaja sekä apulaisjohtaja. Perheitä oli tällä kerralla yhteensä 9, mutta ihmisiä määrällisesti kuitenkin enemmän kuin ensimmäisellä kerralla, sillä paikalle tultiin perheistä isommilla kokoonpanoilla. Suurin osa perheistä oli samoja, kuin ensimmäisessä perhekahvilassa, mutta myös muutama uusi perhe oli löytänyt paikalle.

Tälle kerralle olin suunnitellut leikkien ja kahvittelun kaveriksi oheistoimintaa ensimmäisellä kerralla kerättyjen palautteiden ja toiveiden perusteella. Näistä toiveista nousi eniten askarteleminen esiin, joten sitä lähdin toteuttamaan askartelupajan muodossa. Ensimmäisen ja toisen perhekahvilan välissä etsin kaikenikäisille soveltuvia, suhteellisen yksinkertaisia ja nopeasti valmistuvia askartelumalleja. Päädyin lopulta pullovärimaaleilla toteutettavaan askarteluun, jossa kädenpainanta-tekniikalla maalataan eläin tai ötökkä. Perhekahvilassa oli esillä kaksi mallia, flamingo ja perhonen, jotka olin tehnyt työni ohessa lapsiryhmän kahden lapsen kanssa. Jokainen perhe sai kuitenkin perhekahvilassa toteuttaa askartelun haluamallaan tavalla, ja askartelupajassa syntyikin niin mallin mukaisia tuotoksia kuin myös omaperäisiä ja luovia maalaus-aideteoksia. Kaikki perheet viihtyivät taas suunnilleen lopetukseen saakka ja askartelupaja oli selvästi pidetty. Ennen lähtöä oli taas mahdollisuus vastata palautekyselyyn.

Perhekahvilan kokeilukertojen jälkeen aloitin tuotoksen työstämisen. Tuotos valmistui suhteellisen hyvin aikataulun mukaisesti toukokuun alussa. Toimeksiantajalta saamani palautteen perusteella tuotos oli niin visuaalisesti kuin informatiivisestikin miellyttävä ja selkeä. Valmiista tuotoksesta muodostui lopulta oppaan kaltainen, perhekahvilan kehittämisprosessia kuvaava materiaali.

Kuvio 2. Kehittämistyön eteneminen ja aikataulu.

4.3 Tiedonkeruun tarkastelu ja hyödyntäminen

Perhekahvilaa kehitettiin yhdessä perheiden kanssa. Kehittämistyö perustui pitkälti kehittämisen aikana toteutetun tiedonkeruuseen, jota toteutettiin läpi kehittämisprosessin aina arviointivaiheeseen saakka.

Suunnitteluvaiheen tiedonkeruulla oli tarkoitus kartoittaa alueen perheiden tarpeita ja toiveita perhekahvilalle. Alun perin tähän tarkoitukseen suunniteltu ideointipuu-menetelmä ei tuottanut tuloksia, mutta päiväkodin viestintäjärjestelmän kautta toteutetulla avoimella kyselyllä sain toiveita ja ajatuksia kolmelta vanhemmalta. Vastauksissa korostuivat aiemmat kokemukset muiden tahojen järjestämistä perhekahviloista sekä ideat oheistoiminnalle. Perhekahvilan kokeilukertojen oheistoiminnat, eli kirjavinkkaus

ja askartelupaja, pohjautuivat näihin toiveisiin. Vastausten perusteella päädyttiin vaihtamaan myös perhekahvilan ajankohtaa, sillä vastauksissa todettiin, että perhekahvilaan olisi mielekkäämpää tulla keskenmällä viikkoa, eikä perjantaisin, kuten alun perin päiväkodin johtajan kanssa olimme suunnitelleet.

Toteutus- ja arviointivaiheet tapahtuivat limittäin, koska toiminnan kokeilullisen luonteen vuoksi jatkuva arviointi oli välttämätöntä. Tiedonkeruu tapahtui perhekahvilan tapaamisissa kohdistuen suoraan toimintaan osallistuviin.

Tapaamisissa käytiin paljon dialogista keskustelua perheiden kanssa.

Dialogisen keskustelun avulla saatiin laajaa, varsinaiseen toimintaan osallistuvien perheiden tarpeisiin liittyvää tietoa, sekä perhekahvilatoimintaan liittyvää palautetta, minkä perusteella voitiin suunnitella toiminnalle jatkoa.

Keskusteluissa nousi esiin esimerkiksi toive monipuolisesta ohjelmaringosta, joka olisi perheiden nähtävillä esimerkiksi päiväkodin sosiaalisen median kanavilla.

Aktiivisimmat vanhemmat jakoivat dialogisissa keskusteluissamme ajatuksiaan erittäin kattavasti nostaen esiin monia tärkeitä huomioita myös perhekahvilan positiivista puolta. Eräs vanhempi nosti esiin ajatuksen siitä, miten perhekahvila voi vaikuttaa yhteiskunnassa vallitseviin asenteisiin kunnallisen ja yksityisen varhaiskasvatuksen välillä. Vanhempi totesi, että yksityisen päiväkodin perhekahvilan ollessa ilmainen, rikkoo se stereotypian siitä, että yksityisellä sektorilla mentäisiin aina vain raha edellä. Tästä ajatuksesta johdettuna pohdimme yhdessä, että perhekahvila voi siis paitsi vahvistaa yksittäisen päiväkodin asiakastyytyvää, myös vaikuttaa positiivisesti yksityiseen varhaiskasvatukseen kohdistuviin asenteisiin ja vahvistaa entisestään siten myös koko organisaation mainetta.

Keskustelemisen ohella tietoa saatiin tutkimusmenetelmiin lukeutuvaa kyselymenetelmää hyödyntämällä. Kummallakin perhekahvilan kokeilukerralla oli erilainen palautekyselylomake paperisessa muodossa. Ensimmäisen kokeilukerran palautekyselylomakkeessa (liite 1) pyydettiin avointa palautetta. Perheet, joista oli paikalla molemmat vanhemmat, antoivat palautteen niin, että vain toinen vastasi palautelomakkeeseen. Tämän vuoksi vastausyksiköksi on

määritetty perhe yksittäisen kävijän sijaan. Perhekohtainen tarkastelu on tässä yhteydessä myös järkevämpää, koska kävijöihin lukeutui myös pieniä lapsia. Ensimmäisellä kerralla perhekahvilassa oli läsnä yhteensä 11 perhettä ja kyselyyn vastasi kuusi perhettä, joten perhekohtainen vastausprosentti oli 54,5%. Kaikissa palautteissa korostui kiitollisuus perhekahvilan järjestämisestä. Useammassa palautteessa toivottiin toiminnan jatkumista.

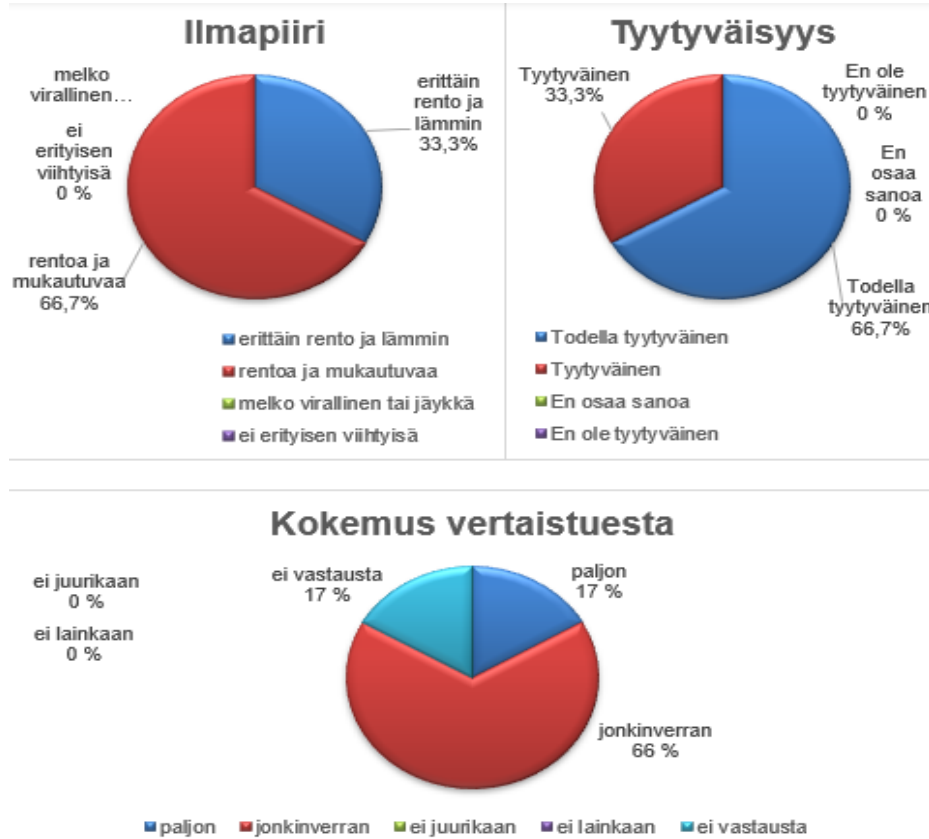
”Kiitos! Todella kiva juttu: tutustumista, leikkimistä ja pientä purtavaa. Tullaan uudestaan.” – palaute, perhekahvila 1

”Todella kiva! Kävisin mielelläni jatkossakin. Muutoin vaikea saada/ehtiä jutella muiden aikuisten kanssa.” – palaute, perhekahvila 1

”Ihanaa, että perhekerho järjestettiin! Toivottavasti tämä jatkuu. Hyvä ilmapiiri!” – palaute, perhekahvila 1

Toisen kokeilukerran palautekyselylomakkeen (liite 2) avulla kartoitin perheiden tyytyväisyyttä, perhekahvilan ilmapiiriä, kokemuksia perhekahvilan tarjoamasta vertaistuesta sekä syitä perhekahvilassa käymiseen. Lisäksi pyysin lomakkeella avointa palautetta ja kehittämissuhteita perhekahvilan tulevaisuutta ajatellen. Tähän laajempaan kyselyyn vastasi 66,7% perhekahvilaan sillä kertaa osallistuneista perheistä. Vastausten perusteella perhekahvilan ilmapiiri koettiin rennoksi ja mukautuvaksi. Suurin osa vastanneista koki myös saavansa perhekahvilasta ainakin jonkin verran vertaistukea ja kaikki olivat tyytyväisiä perhekahvilan toimintaan. (Kuva 1.) Kyselyn avoimien kysymysten vastausten perusteella suurimpia syitä vastanneiden perheiden toimintaan osallistumiselle oli mahdollisuus tavata muita vanhempia sekä saada lapsille leikkiseuraa. Nämä nousivat esiin jokaisessa vastauksessa. Myös päiväkotiin tutustuminen ja mukavan ohjelman saaminen arki-iltaan kerrottiin motiiveiksi osallistumiselle. Kehittämissuhteissa toivottiin perhekahvilalle pidempää ajallista kestoa sekä yhteistyötä vanhempainyhdistyksen kanssa.

Kehittämisprosessin lopussa koostin perhekahvilasta kaikkiin saatuihin palautteisiin ja huomioihin perustuvan SWOT-analyysin (kuvio 3), jonka tarkoitus on toimia kehittämistyön tulosten yhteenvetona.

Kuva 1. Palautekyselyn tuloksia kaaviomuodossa

Kuvio 3. Perhekahvila perheiden palautteiden ja huomioiden muodostaman swot-analyysinä.

4.4 Prosessikuvaus kehittämistyön tuotoksena

Kehittämistoiminnan tuotokset heijastavat saavutettuja hyötyjä ja muutoksia kohteessa, johon kehittämistyö on kohdistunut. On tärkeää ottaa huomioon kaikkien kehittämiseen osallistuneiden ja kehittämisen vaikutuksista hyötyvien ihmisten ajatukset. (Salonen ym. 2017, 63.)

Kehittämistyössäni syntyi Canva-sovelluksella tehty, osittain oppaan kaltainen, alueellisen perhekahvila-toimintamallin kehittämisen prosessikuvaus. Tuotoksen alussa on sisällysluettelo ja johdanto-osio. Varsinainen hyödynnettävä materiaali koostuu perhekahvilan taustojen ymmärtämisen kannalta oleellisesta teoriaosioista sekä perhekahvilan kehittämisen prosessikuvauksesta. Tuotoksen lopussa on lähteet, joihin teoriaosio perustuu.

Prosessikuvaus on koostettu niin, että suunnittelu-, toteutus- sekä arviointivaihe on jaettu omiksi luvuikseen. Jokaista vaihetta käsittelevässä osiossa kerrotaan oppaan kaltaisella tavalla, millaisia asioita on hyvä ottaa kyseisessä vaiheessa huomioon. Lisäksi osioissa on toteutetun perhekahvilan perusteella koostettua grafiikkaa. Suunnitteluvaihetta käsittelevässä osiossa grafiikka kuvaa suunnittelun eri toimintavaiheet sekä niiden sisällöt. Toteutusvaihe-osiossa on graafisesti muodostettu esimerkki perhekahvilatapaamisen sisällöstä. Arviointia ja jatkokehittämistä käsittelevässä osiossa esitetään toteutetun perhekahvilan kävijöiltä saadut palautteet ja huomiot swot-analyysin muodossa.

Tuotos jää toimeksiantajana toimineen päiväkodin käyttöön perhekahvilan jatkokehittämistä tukemaan. Myös muualla työskentelevät varhaiskasvattajat pystyvät hyödyntämään tuotosta esimerkiksi suunnitellessaan vastaavanlaista toimintaa.

5 Arviointi ja pohdinta

5.1 Tuotoksen arviointi

Kehittämistyöni materiaalisena tuotoksena syntyi oppaan kaltainen, alueellisen perhekahvila-toimintamallin kehittämisen prosessikuvaus. Tuotoksen osalta tavoite oli koota alueellisen toimintamallin kehittämistyöstä selkeä materiaali, joka sisältää tiiviin koonnin kehittämisen vaiheista, niiden sisällöistä sekä perheiden tarpeista ja syntyneen toimintamallin kehittämiskohteista.

Onnistuin hyödyntämään tuotoksessa suhteellisen hyvin kehittämistyön aikana kerättyä teoriapohjaa, joka liittyy varhaiskasvatuksen avoimeen toimintakulttuuriin, kasvatusyhteistyöhön ja perheiden osallisuuteen. Myös varhaiskasvatuksen sosionomin rooli kehittämistyön toteuttajana käy tuotoksesta hyvin ilmi.

Sisällöllisesti tuotos kokoaa mielestäni onnistuneesti sekä teoreettisen taustan että käytännön kokemukset. Vaikka sisältö painottuu käytännön toteutuksen oppimiskokemusten reflektointiin, se palvelee tarkoitustaan hyvin, kun kyseessä on toteutetun toiminnan prosessikuvaus. Canva-sovelluksella toteutettu esitystapa tuo materiaaliin visuaalista selkeyttä ja tekee siitä mielekkään tarkastella. Oppaanomainen rakenne, jossa kehittämisprosessin vaiheet on käsitelty erillisissä luvuissa, auttaa materiaalin käyttäjää hahmottamaan kokonaisuuden jäsennellysti. Myös grafiikan käyttö tekstin tukena osoittautui erityisen hyödylliseksi. Se havainnollistaa kehittämisprosessin eri vaiheita ja niiden sisältöjä. Visuaaliset elementit tukevat sisällön omaksumista ja parantavat materiaalin käytettävyyttä erilaisissa varhaiskasvatuksen toimintaympäristöissä.

Valmis tuotos vastasi toimeksiantajan ajatuksia, eikä hän toivonut siihen muokkauksia. Kompakti ja jäsennelly esitystapa madaltaa kynnystä tuotoksen hyödyntämiseen. Vaikka tuotoksen laajempi arviointi edellyttää vielä pidempiaikaista käytännön soveltamista, se tarjoaa jo nyt konkreettisen työkalun toimeksiantajan perhekahvilatoiminnan jatkokehittämiseen.

5.2 Toteutuksen arviointi

Kehittämistyö eteni kehittämismenetelmien muutoksia lukuunottamatta suunnitelman mukaisesti ja valmistui aikataulussa toukokuussa 2025. Tehtävänä oli perheitä osallistaen suunnitella ja toteuttaa päiväkotiin perhekahvilan kaltaista toimintaa. Tässä onnistuin kokonaisuudessaan.

Toteutuksessa korostui jo suunnitteluvaiheesta lähtien perheiden osallisuus, mikä oli olennaista perhekahvilatoiminnan alueellisen mallin perhelähtöisyyden kannalta. Suunnitteluvaiheessa keräsin vanhempien näkemyksiä ideointipuun avulla, mutta jouduin muuttamaan menetelmää. Vastausten puute osoitti, että alkuperäinen osallistamismenetelmä ei ainakaan sellaisessa toteutusmuodossa ollut perheille riittävän hyvin saavutettavissa oleva. Siirtyminen päiväkodin viestintäjärjestelmän kautta toteutettuun osallistamiseen tuotti tulosta, ja rikastutti aineistoa vaikuttaen suoraan perhekahvilan suunnitteluun. Tämä menetelmämuutos vahvisti kehittämistyön joustavuutta ja paransi kykyä mukauttaa menetelmiä kohderyhmän tarpeiden ja käytännössä ilmenneiden realiteettien mukaan.

Koko kehittämisprosessin ajan eettisyys säilyi keskiössä. Osallistuminen perhekahvilan suunnitteluun, perhekahvilan kokeilukertoihin sekä palautteen antamiseen oli perheille täysin vapaaehtoista. Vanhemmat saivat hyvin tietoa toiminnan tarkoituksesta ja tavoitteista. Palautteet käsiteltiin luottamuksellisesti eikä yksittäisiä henkilöitä voida tunnistaa. Kehittämistoiminnassa pyrin kunnioittamaan perheiden moninaisuutta ja luomaan mahdollisuudet tasavertaiseen vuorovaikutukseen ilman hierarkkisia asetelmia.

Kehittämistyön teoreettinen perusta rakentui varhaiskasvatusta, lapsiperheitä ja kehittämistoimintaa käsittelevästä kirjallisuudesta ja tutkimustiedosta, jotka arvioitsin kriittisesti. Teoriatietoa sovelsin käytännössä kehittämistyön eri vaiheissa, ja lopullinen tuotos kokoaakin onnistuneesti yhteen sekä käytännön kokemukset että teoreettisen taustan. Varhaiskasvatuksen sosionomin asiantuntijuus ilmeni kehittämistyön aikana erityisesti perheiden osallisuuden edistämisessä sekä dialogisessa, vanhempia tukevassa vuorovaikutuksessa.

Kokonaisuudessaan kehittämistyö oli onnistunut. Se toteutui aikataulussa, sai positiivista palautetta niin toimeksiantajalta, työyhteisön jäseniltä kuin perhekahvilaan osallistuneilta perheiltäkin ja lopuksi johti konkreettiseen, selkeään ja hyvin hyödynnettävissä olevaan tuotokseen. Kehittämispöytätyö vahvisti päiväkodissa sosionomin roolia perhelähtöisen toiminnan kehittäjänä, ja osoitti, miten tärkeää on kuulla ja osallistaa perheitä silloin, kun kehitetään heidän arkeensa vaikuttavaa toimintaa.

5.3 Ammatillisen osaamisen kehittyminen

Opinnäytetyöprosessi on ollut minulle ennen kaikkea mahdollisuus kasvaa ammatillisesti ja syventää ymmärrystäni varhaiskasvatuksen sosionomin työstä. Työskentely kehittämistyöni parissa auttoi minua hahmottamaan, miten monikerroksista perheiden osallistaminen ja aito yhteistyö voivat käytännössä olla. Opin myös kantamaan vastuuta työskentelyn koordinoinnista ja lisäksi kykyäni reagoida yllättäviin muutoksiin vahvistui kehittämismenetelmien muutosten myötä.

Varhaiskasvatuksen sosionomin kompetensseihin (SOAMK 2023) kuuluu mm. tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen, joka kehittyi työskentelyni aikana niin suunnittelun, toteutuksen kuin arvioinninkin aikana. Olin päävastuussa ja aktiivisesti läsnä jokaisessa kehittämistyön vaiheessa ja pystyin soveltamaan teoreettista tietoa käytäntöön. Kykyäni toimia tavoitteellisesti ja pitkäjänteisesti kehittyivät selkeästi. Lisäksi vahvistui ymmärrykseni siitä, miten kehittämistyötä voidaan konkreettisesti hyödyntää varhaiskasvatuksen toimintaympäristössä.

Myös eettinen osaamiseni syventyi prosessin aikana. Palautteiden luottamuksellinen käsittely, osallistujien kunnioittava kohtaaminen, heidän kokemustensa arvostaminen ja luottamuksellisen, turvallisen ilmapiirin rakentaminen olivat työskentelyni keskiössä. Opin reflektomaan omaa toimintaani paremmin ja tunnistamaan niitä tekijöitä, jotka edistävät tai estävät yhdenvertaisuutta ja osallisuutta.

Kokonaisuudessaan opinnäytetyöprosessi vahvisti ammatillista identiteettiäni varhaiskasvatuksen sosionomina ja antoi valmiuksia toimia niin kehittäjänä, toimivan kasvatusyhteistyön rakentajana kuin eettisesti vastuullisena asiantuntijana. Kaiken kaikkiaan oli ihanaa päästä kehittämistyön kautta mukaan vaikuttamaan toimeksiantajana toimineen päiväkodin toteuttaman perhelähtöisen työn vahvistamiseen, ja nähdä miten kiitollisia perhekahvilaan osallistuneet perheet toiminnasta olivat.

Lähteet

Ahonen, L. 2023. Tiimin voima varhaiskasvatuksessa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Haaranen, A. 2012. Realistinen arviointi lapsiperheiden vanhempainryhmistä – muutokset perheen terveydessä ja vaikuttavuutta edistävät toiminnot.

Väitöskirja. Kuopio: Kopijyvä Oy.

<https://erepo.uef.fi/server/api/core/bitstreams/d4fc63c8-7548-46f6-955b-e636de56a24e/content>

Halme, K. & Vataja, A. 2011. Monikulttuurinen varhaiskasvatus ja esiopetus. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.

Heinonen, H.; Iivonen, E.; Korhonen, M.; Lahtinen, N.; Muuronen, K.; Semi, R. & Siimes, U. 2016. Lasten oikeudet ja aikuisten vastuut varhaiskasvatuksessa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hyppönen, T.; Janhunen, T.; Prusila, L.; Salo, S.; Seppänen, P.; Tapio, N.; Toivanen, R. & Vilén, M. 2014. Parisuhteen ja perheen uhat. Teoksessa Seppänen, P.; Tapio, N.; Toivanen, R. & Vilén M. (toim.) Kohtaamisia lapsiperheissä – menetelmiä perhetyöhön. Helsinki: Kirjapaja Oy.

Hämeen-Anttila, L. 2016. Lasten ja perheiden sosiaalipalvelut. Teoksessa Kananoja, A.; Lähteinen, M. & Marjamäki, P. (toim.) Sosiaalityön käsikirja. Helsinki: Tietosanoma Oy.

Innokylä, n.d. Ideointipuu. Verkkosivu. Viitattu 3.11.2024.

<https://innokyla.fi/fi/tyokalut/ideointipuu-brainstorming-tree>

Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Gummerus kirjapaino Oy.

Verkkojulkaisu. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77944/OPA2006_063_Stakes.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Korpi, R. 2014. Parempi yhdessä kuin yksin – pienten lasten äitien kokemuksia vertaistuesta. Opinnäytetyö.

<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/79306/ReettaKorpiONTvalmis.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417. Viitattu 17.11.2024.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L1P3>

Mannerheimin lastensuojeluliitto. 2024. Perhekahvilakysely.

https://www.mll.fi/wpcontent/uploads/2025/02/Perhekahvilakysely_2024_tulokset_julkinen_lopullinen.pdf

Neitola, M. 2013. Vanhempien ja ammattikasvattajien yhteistyö. Teoksessa Marjanen, P.; Marttila, M. & Varsa, M. (toim.) Pienten piirissä – yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Jyväskylä: PS-kustannus.

Nivala, E. & Rynnänen, S. 2019. Sosiaalipedagogiikka – kohti inhimillisempää yhteiskuntaa. Gaudeamus. E-kirja. Saatavilla Ellibs-palvelusta. Vaatii kirjautumisen. <https://www.ellibslibrary.com/book/9789523455672>

Nivala, E. & Rynnänen, S. 2024. Sosiaalipedagogiikka – kohti inhimillisempää yhteiskuntaa ja kestävä elämää. 2. uudistettu painos. Helsinki: Gaudeamus Oy.

Ojasalo, K.; Moilanen, M. & Ritalahti, J. 2014. Kehittämistyön menetelmät – uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Opetushallitus, 2022. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022.

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_2.pdf

Rantala, A. & Uotinen, S. 2019. Varhaiskasvattajan ja perheen yhteistyön merkitys. Teoksessa Pihlaja, P. & Viitala, R. (toim.) Varhaiserityiskasvatus. 2. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Salonen, K.; Eloranta, S.; Hautala, T. & Kinon, S. 2017. Kehittämistoiminta ja kehittämisen menetelmiä ammatillisessa korkeakoulussa. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 108. Turun ammattikorkeakoulu.

<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/817817/isbn9789522166494.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Salonen K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön – opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle. Turun ammattikorkeakoulu. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/821112/isbn9789522163738.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

SOAMK 2023. Varhaiskasvatuksen sosionomin kompetenssit. Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto. Viitattu 10.11.2024.

<https://www.sosiaalialanamkverkosto.fi/wp-content/uploads/2023/12/Varhaiskasvatuksen-sosionomikompetenssit-2023.pdf>

THL 2024. Pienten lasten ja heidän perheidensä hyvinvointi 2018. Verkkosivu. Viitattu 25.11.2024. <https://thl.fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/lapset-nuoret-ja-perheet/pienten-lasten-ja-heidan-perheidensa-hyvinvointi-2018>

Varhaiskasvatuslaki 540/2018. Viitattu 16.11.2024.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540#Pidm46111192051696>

Venninen T.; Leinonen J.; Rautavaara-Hämäläinen M. & Purola K. 2011. ”Lähes aina haettaessa sanotaan, että ihan ok päivä - mitä se lopulta tarkoittaa?”.

Lasten vanhempien ja henkilökunnan osallisuus pääkaupunkiseudun päiväkodeissa. Pääkaupunkiseudun sosiaalian kehittämiskeskus.

Työpapereita 2011:2.

PERHEKAHVILAN PALAUTEKYSELY

Annathan palautetta perhekahvilasta.

Ajatuksesi ovat tärkeitä, jotta saadaan kehitettyä toiminnasta toiveitanne vastaavaa.

Mitä toivosit perhekahvilasta tulevaisuudessa?

Mikä on mielestäsi onnistunutta? Missä on kehitettävää?

Teen aiheesta myös opinnäytetyötä, jossa raportoin perhekahvilan kehittämisprosessia. Toivon myös sitä varten teiltä kommentteja ja palautetta toiminnasta! :)

Palautteet ja kaikki käydyt keskustelut pysyvät kuitenkin täysin anonyymina, eli sinua ei voida tunnistaa niistä lopullisessa työssä. Vastaan mielelläni kysymyksiin tähän liittyen.

PALAUTEKYSELY PERHEKAHVILASTA

Tällä lomakkeella voit antaa palautetta perhekahvilasta haluamassasi laajuudessa. Palaute on tärkeää perhekahvilan kehittämisen kannalta, ja Jasmine hyödyntää palautetta myös perhekahvilaa koskevassa opinnäytetyössään. Vastaukset käsitellään kuitenkin täysin nimettömästi, eikä sinua voida esim. opinnäytetyössä millään lailla tunnistaa.

Millaiseksi koet perhekahvilan ilmapiirin?

___ erittäin rento ja lämmin / ___ rentoa ja mukautuvaa

___ melko virallinen tai jäykkä / ___ ei erityisen viihtyisä

Miten tyytyväinen olet perhekahvilaan?

___ todella tyytyväinen / ___ tyytyväinen / ___ en osaa sanoa / ___ en ole tyytyväinen

Koetko, että perhekahvila tarjoaa mahdollisuuksia vertaistukeen muilta vanhemmilta?

___ kyllä, paljon / ___ kyllä, jonkin verran / ___ ei juurikaan / ___ ei lainkaan

Mikä tai mitkä asiat ovat sinulle perhekahvilassa tärkeimpiä? Mikä saa sinut/teidät tulemaan perhekahvilaan?

Mitä palveluja ja toimintaa toivoisit perhekahvilan tarjoavan tulevaisuudessa?

Haluatko vielä kertoa ajatuksiasi? Voit kirjoittaa vapaasti alle.